

Liječenje obiteljskog stabla

Lice i naličje jedne »karizme«

Mihály SZENTMÁRTONI*

Sažetak

Liječenje obiteljskog stabla polazi od pretpostavke da preci mogu direktno utjecati na ponašanje svojih potomaka, bilo u obliku obiteljskog stila bilo u obliku direktne patologije, i to zbog okolnosti da nisu umrli pomireni s Bogom pa je potrebno da ih njihovi potomci »predaju Bogu«. Ova studija ispituje osnovne postavke ovog nauka i prakse s različitih točki gledišta i upozorava na neke opasnosti. Teološka se poteškoća sastoji u nespojivosti s učenjem o osobnoj odgovornosti. Postoji stvarna opasnost od miješanja elemenata ezoterizma, kako je to očito u McAllovoj knjizi. Na razini duhovnosti upozorava se na kult zdravlja i na podržavanje lažnih iščekivanja od religije. A na planu psihologije postoji opasnost od nezrelog fantaziranja o životu bez poteškoća. Zaključak autora je da je ispravan odnos prema pokojnicima onaj koji je izrečen u »Katekizmu Katoličke crkve«, a sastoji se u našoj molitvi za pokojnike, dok njihov utjecaj na žive, kako to naučavaju teoretičari liječenja obiteljskog stabla, spada u svijet ezoteričnih vjerovanja.

Uvod

Kad je riječ o religioznim i duhovnim pojavama, gotovo je neizbježno da svatko od nas zauzme svoj stav, budući da je riječ o stvarnosti koja pretpostavlja vjeru. U ovu kategoriju spada i predmet ove studije: liječenje obiteljskog stabla molitvom i raznim ritualima. Da bismo do najveće moguće mjere izbjegli opasnost subjektivizma, mi ćemo u ovoj studiji pokušati skupiti mišljenja i studije različitih autora. Ipak, smatram potrebnim istaknuti odmah na početku da se ova studija bavi poglavito mogućim opasnostima, zastranjenjima i rizicima duhovnog liječenja općenito, te obiteljskog stabla napose. Opravdanje za takav kritički pristup nalazimo u Isusovoj opomeni svojim učenicima da se čuvaju lažnih proroka koji će u njegovo ime činiti velike znakove (usp. Mt 7, 15), a crkveno Učiteljstvo nas izravno poziva na opreznost svojim dokumentom *Instrukcija s obzirom na molitvu da se zadobije zdravlje od Boga* (Kongregacija za nauk vjere, 14. rujna 2000.). Dokument u svom disciplinarnom dijelu upozorava da je vrlo važno paziti na to da se kod molitve za

* Prof. dr. sc. Mihály Szentmártoni, Papinsko sveučilište Gregoriana, Rim.

zdravlje izbjegne, osobito sa strane vođa takvih molitvenih susreta, svaki oblik histerije, teatralnosti i senzacionalizma (usp. § 3).

Naša razmišljanja imaju za poseban predmet fenomen koji se sve više širi pod različitim imenima, no ponajviše kao »liječenje obiteljskog stabla«. Ideja je protestantskog podrijetla, ali je našla odjeka i u katoličkim karizmatским skupinama, a da je riječ o raširenoj pojavi, svjedoči i činjenica da se na internetu može pronaći na stotine napisa na različitim jezicima i različitim usmjerenja, od frontalnog napada do otvorenih seminara, od katoličke kritike do ezoteričnih vježba za dijagnosticiranje »bolesnog elementa« u obiteljskom stablu. Nakana ove studije jest prikazati najprije ukratko doktrinalnu pozadinu liječenja obiteljskog stabla, da bi smo zatim ušli u kritički dijalog s nekim osnovnim postavkama.

Liječenje obiteljskog stabla

Liječenje obiteljskog stabla ili intergeneracijsko liječenje sastoji se u raskidu postojeće veze s bolnim počecima u prošlosti. Osnovna pretpostavka pri tom jest mogućnost da se negativni postupci naših predaka na neki način uvlače u našu genetsku transmisiju i uzrokuju patnje u budućim generacijama.

Služba liječenja obiteljskog stabla povezuje se s imenom liječnika Kennetha McAlla. On potječe iz protestantske misionarske obitelji, a i sam je bio misionar u Kini, gdje je imao prvi put iskustvo utjecaja prošlosti na ponašanje ljudi. U svojoj knjizi, koja se čita kao neki napeti roman, opisuje svoja prva iskustva, zatim iznosi niz slučajeva iz svoje dugogodišnje prakse u Engleskoj.¹ Osnovna teza njegove knjige jest da postoje tako čvrste veze s našim precima da one mogu dominirati našom psihom. Preci koji iz bilo kojeg razloga nisu bili »predani Bogu«, tj. nisu imali kršćanski pokop, ili nekrštena abortirana djeca itd. mogu uznemirivati potomke. Ideja o liječenju obiteljskog stabla našla je odjeka i u katoličkom karizmatiskom pokretu. Među glavnim predstavnicima mogu se smatrati klaretinac John Hampsch² te svećenik Robert de Grandis koji liječenje obiteljskog stabla smatra novim vidom karizme liječenja.³

Bilo bi neodgovorno gledati u ideji liječenja obiteljskog stabla samo nešto negativno, ili čak izjednačiti ga s nekom vrstom okultnog djelovanja. Upotreba genograma je poznata u obiteljskoj terapiji općenito za otkrivanje i liječenje nekih duševnih i psihičkih rana koje se povlače kroz generacije. Odnos između prošlih rana i sadašnjih problema mogli bismo tumačiti na sljedeći način.

Može to biti slučaj kad je netko u obitelji »crna ovca«, tj. osoba koju se optužuje za sve obiteljske probleme. To može biti muž koji pije, »izgubljeni sin« koji

- 1 K. McAll, *Fino alle radici. Guarigione dell'albero genealogico*, Ancora, Milano 2001. (Izvorni naslov: *Healing of the family tree*, Sheldon Press, London 1982).
- 2 J. H. Hampsch, *Healing Your Family Tree*, Performance Press, Everett, Washington 1986. — J. H. Hampsch, C. M. R., *The healing power of the Eucharist*, St. Anthony Messenger Press (?).
- 3 R. De Grandis, *La guarigione dell'albero genealogico*, Ed. S. Michele, Laureana Cilento (Sa), bez datuma.

sramoti obitelj, kćerka koja ima izvanbračno dijete itd. Obitelj optužuje tu osobu da bi sama na neki način izbjegla vlastiti dio odgovornosti. Katkad se ova »crna ovca« pobuni ili čak istupi iz obiteljskog sustava pa obitelj ima privremeni mir od stresa, što joj pomaže da pronađe novu ravnotežu — ali ne trajnu jer će se spomenuti član ili vratiti ili će se pronaći nova »crna ovca«. Riječ je očito o nesvjesnim procesima koji se manifestiraju kao »obiteljski stil«.

Drugi vrlo čest intergeneracijski model jest ponavljanje izvanbračnih trudnoća i rastava u nekoj obitelji. Ovdje se ne radi o nasljednom, nego o naučenom stilu pristupa seksualnosti i braku. Uzrok obiteljskim modelima mogu biti razni događaji u prošlosti, npr. samoubojstvo jednog člana zbog čega se svi pomalo osjećaju krivi; godine prolaze i u kući se povlači jedna tajna o kojoj se ne govori, pa očito to donekle određuje stil razgovora među članovima, pa čak i stil moljenja. Obitelj koja je izgubila bliskog rođaka može razviti stil zatvorenosti prema potrebama drugih. Seksualno zlostavljanje može ostaviti traga u međuljudskim odnosima. Otpad kojeg člana od vjere može također ostaviti traga na religioznom životu obitelji. Liječenje obiteljskog stabla u tom smislu znači pogled u povijest obitelji kako bi se pronašla bolna sjećanja i stilovi koje treba liječiti. Obiteljska terapija obično ide tri generacije unazad da bi se pronašli modeli ponašanja koje treba promijeniti, premda R. De Grandis predlaže molitve sve do 12. generacije unazad!

Teološke poteškoće

Jedna od poteškoća jest ta što se zastupnici nužnosti liječenja obiteljskog stabla selektivno pozivaju na neke navode iz Svetoga pisma, što je uostalom zajednička crta svih sektaša. Jedno od rado navedenih mjesta jest iz Knjige Izlaska: »Jahve! Jahve! Bog milosrdan i milostiv, spor na srdžbu, bogat ljubavlju i vjernošću, iskazuje milost tisućama, podnosi opačinu, grijeh i prijestup, ali krivca nekažnjena ne ostavlja, nego kažnjava opačinu otaca na djeci — čak unučadi do trećega i četvrtog koljena« (Izl 34, 6–7). Drugim riječima, vjeruje se da su djeca pod izravnim negativnim utjecajem osobnih grijeha svojih roditelja, praroditelja i pra-praroditelja, koji su također bili žrtve grijeha svojih predaka. I apostoli su bili pod utjecajem židovskog uvjerenja da se svaka bolest može povezati s posebnim grijehom. Takvo shvaćanje odaje njihovo pitanje upućeno Isusu u slučaju slijepca od rođenja: »Rabbi, tko je sagriješio, on ili njegovi roditelji, da se slijep rodio?« (Iv 9, 2). Isusov odgovor je vrlo poučan i vrlo važan: »Nije sagriješio ni on ni roditelji njegovi — odgovori Isus — već (je rođen slijep) da bi se na njemu očitovala Božja djela« (Iv 9, 3).

Drugi jedan problem, gotovo bismo rekli hereza, jest iluzija da možemo razumjeti Božje putove. Vrlo je poučan u tom smislu jedan detalj iz autobiografije sv. Terezije Avilske. Jednom je prigodom meditirala nad riječima 119. psalma: »Pravedan si, Jahve, i pravi su sudovi tvoji« (r. 137). Tada se počela pitati kako je Bog mogao dopustiti da toliko vjernih slugu ostane bez onih velikih darova i milosti koje je Bog njoj dao. Čula je ovaj odgovor: »Nemoj htjeti to istraživati, nego ti mi

služi!« Mi ne možemo niti razumjeti niti opravdati Božje putove. Tražiti osobno objašnjenje za svaku stvar imat će za posljedicu opsesiju i nepovjerenje prema Bogu. Ovakav stav ne nalazimo među darovima Duha Svetoga. Neki oblici karizmat-ske prakse stvarno izgledaju kao nastojanje da se protumači neprotumačivo. Zašto se taj čovjek rodio slijep? Zašto se ova djevojka rodila hendikepirana? Zašto je ona dobra žena umrla tako mlada od raka? Zašto u ovoj obitelji više članova boluje od mentalnih bolesti? Normalan odgovor bi bio: »Ne znamo«, ili u vjernihkom smislu: »Dragi Bog zna.« Sve ove i ostale tajanstvene stvari ulaze u nama neshvatljivi Božji plan.

Za vrijeme liječenja obiteljskog stabla preporučuje se da osoba koja želi ozdravljenje od obiteljskog prokletstva pripravi genogram, tj. grafički prikaz svojih predaka, živih i preminulih. Nije pri tom važno ako lista ostaje nepotpuna, jer se vjeruje da Bog poznaje osobite potrebe svakoga. Svrha je genograma s jedne strane da se ustanovi je li je postojao neki predak s abnormalnim ponašanjem sličnim ponašanju osobe u pitanju, a s druge strane da se vidi ne postoje li duhovi ili glasovi koji govore pacijentu. Kao primjer McAll navodi slučaj žene koja se bojala vode, pa se analizom genograma pronašlo da se njen stric utopio kod tragedije *Titanica*.⁴

Je li generacijsko liječenje u suprotnosti s katoličkim učenjem? Nema ničega u katoličkom učenju što bi podržavalo ideju o nužnosti »generacijskog liječenja«. Naprotiv, ima puno čimbenika koji ukazuju na to da je ovdje riječ samo o »magičnoj formuli«, koja upotrebljava liturgijske elemente Katoličke crkve kao što su sv. misa i molitve ne bi li na taj način stekla vjerodostojnost. S druge strane ima čak nekih izrazito teoloških poteškoća.

1. »Generacijsko liječenje« nespojivo je s katoličkim naučavanjem o sakramentima krštenja i ispovijedi. Za vrijeme krštenja djeteta svećenik moli molitvu otklinjanja, odnosno roditelji, kumovi i čitava zajednica se u ime djeteta javno odriču sotone i svih djela njegovih. Nadalje, katoličko učenje drži da je dijete u stanju nevinosti dok ne stigne do uporabe razuma, tj. kada ima oko osam godina. Ako bi prije toga umrlo, vjerujemo da bi išlo ravno u nebo jer je umrlo u stanju nevinosti što se osobnih grijeha tiče. Ako prihvatimo da je generacijsko liječenje nužno jer su »zli dusi« predaka prešli na potomke, onda moramo odbaciti sakrament krštenja kako to shvaća Katolička crkva, jer egzorcizam i odricanje sotone i svih njegovih zlih djela nemaju nikakvu učinkovitost za vrijeme krštenja.
2. »Generacijsko liječenje« uključno nije slobodu volje. Ako osoba i protiv vlastite volje može stajati pod utjecajem svojih predaka, a isto tako se može osloboditi čak da za to zna — kako to na više mjesta ističe knjiga McAlla — onda je to nijekanje osobne slobode, a posljedica toga jest da nije ni odgovorna za svoje čine i ponašanje, jer je sve pod utjecajem viših sila.

4 Usp. K. McAll, *Fino alle radici*,... 19–20.

3. Ako dakle osoba nije odgovorna za svoje ponašanje, onda nije potreban ni sakrament ispovijedi. Da bi se osoba mogla osjećati krivom, mora slobodno odabrati zlo. U slučaju dominacije »generacijskog duha« takve slobode nema. Predstavimo si ovakav slučaj, koji bismo mogli nazvati apsurdnim da ga knjiga McAlla ne navodi kao stvarnost: neka je obitelj bila pod utjecajem zlog duha jednog pretka kroz četiri generacije. Postavlja se pitanje: gdje je bio Isus za vrijeme tih generacija? Zar nije oslobodio nijednu dušu od grijeha i opsjednuća za čitavo to vrijeme krštenjem i ispovijedi?

Opasnost ezoterizma

Ne nijećući mogućnost pravovjernog pristupa liječenju obiteljskog stabla, čitajući knjigu McAlla i mnoge druge napise o toj temi, ne može se izbjeći dojam da gotovo ne postoji granica između duhovnoga i ezoteričnoga. U knjizi McAlla susrećemo ne samo anđele koji se ukazuju u prvom redu njemu, ali i osobama koje traže liječenje, nego i abortiranu djecu kako rastu i postaju mladići i djevojke, a na kraju se susreću čak i famozni engleski duhovi koji urlaju u osamljenim dvorcima. Kao primjer možemo navesti sljedeći slučaj iz knjige:

Jedan američki turist patio je od niza problema i tjeskoba. Iz njegova obiteljskog stabla moglo se saznati da potječe iz jedne od prvih kalvinističkih obitelji koje su emigrirale iz Engleske. Za vrijeme Euharistije koju smo slavili za bilo kojega od njegovih predaka koji bi trebao molitava, ugledasmo djevojku žalosnog lica koja je stajala pognute glave pred oltarom. Blizu nje bila je starija žena koju je jedan čovjek, koji je stajao iza njenih leđa prisiljavao da se spusti na koljena. Bio je to visok čovjek s dugačkom crnom bradom, s okrutnim izrazom lica i arogantnog ponašanja.... Američki pacijent je mogao promatrati s čuđenjem kako je čovjek prisiljavao djevojku žalosnog izražaja lica da napusti crkvu, ali je također vidio jednog anđela koji ju je slijedio, vjerojatno da je utješi. Toliko godina nakon njene smrti vjerojatno smo bili jedini koji smo uočili da je trebala molitava. Ponovismo Euharistiju moleći oprostjenje od Gospodina. Tada smo vidjeli da je i čovjek kleknuo i skinuo šešir. Saznali smo nadalje da je bilo članova obitelji koji nisu umrli u kršćanskom duhu i čija se imena nisu smjela izustiti u obitelji. U ponovnom euharistijskom slavlju njih smo na poseban način preporučili Gospodinu. U viđenju koje je uslijedilo vidjeli smo čovjeka koji je bio obučen u dugačku bijelu svećeničku albu a objema je rukama držao krunu. Nije čak trebao da se približi oltaru, jer dva ga anđela uzeše i nestadoše zajedno s njim u blistavom svjetlu. Američki pacijent i njegovi preci našli su svoj mir.⁵

Odakle ovo »očijukanje« s ezoterizmom? Složenost i ubrzani ritam suvremenog života stvorili su potrebu da na neki način pojednostavimo stvarnost te da nađemo relativno jednostavan ključ tumačenja složenih pojava. Uz to, znanost i me-

5 K. McAll, *Fino alle radici...*, 21–22.

dicina su probudili maštanja o svemogućnosti, tj. da ćemo jednog dana sve moći shvatiti putem znanosti, a sve bolesti liječiti medicinom. Na vjerskom planu primjećuje se pojava »konzumističke religije« koja nudi neposredna, lagana, bezbolna rješenja. U tu svrhu ne ustručava se okrenuti ni ezoterijskim praktikama.

Protiv ovakve »eklektične duhovnosti«, koja se približava sinkretizmu (miješanje različitih religioznih tradicija), izjasnila se oštrim riječima Sandra Schneiders, profesorica duhovnosti na Teološkom fakultetu u Berkleyu, u SAD-u. Ona opasnost vidi u dramatičnom rascjepu između življene vjere i svagdanjeg života. Nakon jednog perioda eksperimentiranja mnogi vjernici, ali i svećenici i redovnici, izgradili su sebi jednu »osobnu, eklektičnu duhovnost« unutar službenog kršćanstva, čiji moralni zahtjevi ne znače više mnogo za njihov konkretan život. Njihov Bog nije više Otac Isusa Krista, nego neka neosobna kozmička i sveopća sila; Biblija nije više »Sveta Knjiga«, nego je samo jedno od remek-djela svjetske religiozne literature; Isus ostaje jedan od povijesnih likova poput ostalih velikih proroka i religioznih genija drugih religija; sakramenti nisu više sredstva da se dobije milost, nego rituali snažnog simboličkog značenja pa se mogu usporediti sa sličnim ritualima u drugim religijama; molitvom se mogu smatrati sve one vježbe koje pomažu da se stekne mir i opuštenost kao što su joga, slušanje glazbe, ritmička gimnastika itd.⁶

Njemački publicist Hugo Stamm osobito se kritički izjašnjava s obzirom na zapadni ezoterizam: njihovi predstavnici vjeruju da u kratkom vremenu mogu integrirati stoljetno iskustvo istočne mudrosti. Čitaju knjige o jogi ili o budizmu, pohađaju seminare o temama esktrasenzorijalne komunikacije i umišljaju si da su postigli superiornu spoznaju, dok su u stvari žrtve samozavaravanja budući da se mistična iskustva niti mogu naučiti niti prenositi na druge. Vjerovanje da se izvanosjetni fenomeni mogu shvatiti putem racionalnih i jezičnih kategorija predstavlja unutarnju kontradikciju.

Bit će korisno podsjetiti se koje su oznake ezoterizma. Ezoterične spoznaje nisu pristupačne osjetnim organima. U ezoterizmu Bog je samo sveopća, sveprisutna i neosobna sila koja sve prožima. Riječ je o jednom obliku panteizma i holizma prema kojemu je sve bog.⁷ Iz toga slijedi da ljudi sudjeluju u božanskoj sili. Za radikalni ezoterizam materijalni svijet je zapravo iluzija, istinska stvarnost se nalazi u duhovnom, nadosjetnom, astralnom i kozmičkom svijetu. Za mnoge je ezoterike svemir (kozmos) sustav polariteta, tj. sve ima svoj suprotni pol, a duhovna se ravnoteža postiže putem trajnog držanja energije u ravnoteži. U svemiru sve je potpuno i vlada naravna ravnoteža. Rasvjetljenje, odnosno viša svijest, može se

6 Usp. S. M. Schneiders, *Congregational Leadership and Spirituality in the Postmodern Era*, *Review for Religious*, 57 (1998) 22–23.

7 *Holizam* je nauk koji je razvio J. C. Smuts, prema kojemu sveukupno ja posjeduje specifična svojstva koja nisu ista kao i svojstva pojedinih dijelova. U ovoj perspektivi uzrok evolucije mogao bi biti smješten u odgovor cjelokupnog organizma shvaćenog kao struktura. Usp. »Olismo« in W. Arnold, H. J. Eysenck, R. Meili, (edd.), *Dizionario di Psicologia*, Edizioni Paoline, Cinisello Balsamo (MI) 1986.

postići ritualima i tehnikama koje se primaju od duhovnih učitelja. Plod ovih tehnika koncentracije, kao u slučaju joge, trebalo bi biti uranjanje u božansku energiju. Spašen je onaj koji je dovršio preobrazbu, onaj koji poznaje »kozmičke zakone« i koji plovi u skladu s božanskim energijama. Jedan svjetski učitelj, ili jedan novi Krist trebao bi doći u svijet da povede ljude koji su već duhovno razvijeni k jednoj višoj spoznaji. Mnogi ezoterici mole za dolazak takvog spasitelja.⁸

Jasno, u različitim kršćanskim pokretima gdje se moli za zdravlje ne ispovijeda se takav krajnji ezoterizam, ali osnovni stav može odavati prisutnost ovakvih uvjerenja. Što se tiče liječenja obiteljskog stabla, elemente ezoterizma možemo prepoznati u uvjerenju da njihovi lideri imaju posebno znanje o uzročniku nekog zla, mogu jasno prepoznati pretka koji je izvor zla, imaju viđenja o njemu. De Grandis čak govori o »novoj karizmi« koju zove »viđenje«.

No najočitiju zbrku između liječenja obiteljskog stabla i ezoterizma našli smo u knjizi poznatog engleskog iscjelitelja Davida Furlonga, kako se to može naći na internetu. Umjesto bilo kakvog posebnog komentara, donosimo odlomke iz toga teksta koji jasno svjedoče o elementima ezoterizma.⁹ Furlong govori o tome kako se u mnogim kulturama, ne samo u primitivnima nego i u vrlo razvijenima, velika pozornost posvećuje precima. Tako se u taoizmu, ali i u starom Egiptu, posebno vrijeme posvećivalo konzultaciji predaka, koje su smatrali izravnom vezom s duhovnim svijetom, pa su stoga mogli biti u stanju dati pozitivan prinos obitelji. Implicitno su slutili i to da preci mogu također imati negativan utjecaj na potomke. Furlong navodi knjigu dr. Hiroshimija Motoyame, velikog svećenika šintoističke japanske sekte tamamitsu koji ovako tumači utjecaj predaka:

Povezanost između roditelja i djeteta pokazuje se kao jedna karika u dugačkom lancu ancestralne karme i ide natrag u vremenu. Ova karika dopušta da se rodimo u taj određeni lanac, pa je treba poznavati i poštivati. Za današnje ljude modernog znanstvenog doba teško je shvatljivo da su odgovorni za svoje pretke ako karma (ovdje veza) nije bila razriješena. Isto tako mnogima je teško vjerovati da djela nekog nepoznatog pretka još imaju utjecaja na današnje ponašanje potomaka.

Ancestralni modeli ponašanja. — Ideja u pozadini liječenja obiteljskog stabla je zapravo vrlo jednostavna: gdje god se nalaze traume, problemi ili neobični oblici ponašanja koji se ponavljaju više puta kod predaka jedne obitelji, energija iz ovog iskustva prelazi na buduće generacije. Obratno, ako se izliječi neki ancestralni model ponašanja, to postaje djelotvorno neposredno i za djecu. Razlog za to jest u »rezonanciji«: mi na genetskom stupnju nosimo model ponašanja naših predaka s kojima stojimo u sintonizaciji poput nekog radija na određenoj valnoj dužini.

Ancestralni mitovi. — Drugi način na koji se vrši utjecaj predaka na potomke jest prenošenje ancestralnih mitova. Autor ovdje spominje staroegipatski mit »Izis

8 Usp. H. Stamm, *Achtung Esoterik. Zwischen Spiritualität und Verführung*, Pendo, Zürich 2000, 33–34.

9 D. Furlong, *The Healer Within: How to Awaken and Develop Your Healing Potential*, Piatkus Books, 1995. (Na internetu se može pozvati i na: »Healing Your Ancestral Patterns«).

i Oziris«, po kojemu je Set ubio svoga brata Ozirisa razrezavši ga na 14 dijelova. Ovaj broj je zanimljiv jer je vrijedno pozornosti da je broj 14 zapravo zbroj predaka svakoga od nas unazad do pradjedovske generacije: roditelji (2), djedovi i bake (4), pradjedovi i prabake (8); ukupno 14.

Ancestralna mapa. — Da bi se započeo proces izlječenja obiteljskog stabla, potrebno je prije svega konstruirati ancestralnu mapu. Ima različitih vrsta programa kako se to radi i autori ga nude na internetu. Poučno je zaustaviti se na predloženim načinima kako da se pronade »odgovorni« predak. Ako se obiteljsko stablo napravi u obliku dijagrama, onda se može viskom prelaziti iznad imena i on će vam naznačiti gdje treba tražiti problem. Ili se može zamisliti svjetlosna zraka kojom mentalno kružite nad različitim imenima pa nad kojim imenom ona zablista, taj je izvor problema; ili se može sastaviti paket od 14 karata s imenima predaka, pomiješati ih i nasumce izvući jedan.

Nakon dijagnoze prelazi se na uvježbavanje ancestralnog liječenja. Vrijeme: 10–15 minuta. Cilj: rasvijetliti i izlječiti blokirane energije unutar vašeg obiteljskog stabla. Evo kako to autor predlaže: »Zauzmite vaš normalni stav kao što običavate za meditaciju, izvršite predvježbu opuštanja i osjećaja povezanosti s vašim duhovnim 'ja'. Sada pogledajte na obiteljsku kartu i zamislite kako 'zlatno svjetlo' blista nad onim pretkom koji najviše treba integraciju i ravnotežu vaših unutarnjih energija. Postavite se na valnu dužinu tog pretka i pokušajte osjećati što je to što treba ozdravljenje te izvršite proces izlječenja. Ako osjećate da je potrebno oprostjenje, pošaljite ovu energiju vašem pretku. Kad ste završili ovaj dio vježbe, osjećajte ili zamislite kako se ovaj ozdravljeni model sada vraća k vama. Promatrajte kako se ova energija integrira u vaše biće. Pošaljite misao zahvalnosti i priznanja prema vašem pretku.«

Autor dodaje kako u nekim posebnim situacijama najsnažnija energija za pomoć u ovim slučajevima jest »kristovski duh« i veli da je to vjerojatno zato najprikladnije jer je to bio onaj čimbenik koji je bio najpoznatiji pretku. Važno je uočiti da Krist ovdje nije osoba, nego energija — kao što to zastupa i New Age.

Publicist H. Stamm analizirajući praksu duhovnog liječenja u kontekstu ezoterizma, izražava sumnju da je ona za mnoge postalo surogat za religiju.¹⁰ A Carlo Casalone, liječnik i isusovac, upozorava na pojmovnu zbrku: »U različitim studijama ne razlikuju se jasno religija i duhovnost, vjera i vjerovanja, vanjski čini i unutarnji doživljaji, molitva i tehnike meditacije.« Zatim autor upozorava na opasnost od napasti da se »religija« upotrijebi kao nadmoćno sredstvo za vlastite svrhe i za liječenje bolesti. Religija se svodi na skup tehnika, a Boga se drži sredstvom da se postigne zdravlje ili dulji život. Na taj način ne samo da se nije čije ljudska smrtnost nego se radi i o pokušaju da se Boga ukalupi u znanstveno–tehnoški logiku. To je krajnje iskrivljenje slike o Bogu jer znači da ga se smješta u istu kategoriju s kemijskim lijekovima. Svaki neuspjeh liječenja i molitve u ovakvom pristupu ne-

¹⁰ Usp. H. Stamm, *Achtung Esoterik...*, 149 ecc.

minovno dovodi do pitanja poput ovih: »Možda je moja molitva bila krivo postavljena? Možda Bog ne sluša? Možda je Bog nemoćan ili čak zlonamjerman?«¹¹

Da postoji stvarna opasnost od ezoterizma u nekim skupinama u kojima se prakticira molitva za ozdravljenje, upozorava snažnim riječima P. Zimmerling, docent teologije na Sveučilištu u Heidelbergu, te traži jasne kriterije između liječenja u ime Duha Svetoga i ezoterične prakse. Evo nekih: 1) Onaj koji moli za ozdravljenje u ime Duha Svetoga, mora biti oprezan da njegove akcije budu takve da se ne mogu nipošto pobrkati s modernim mirakulističnim iscjeliteljima. 2) Molitva za bolesne treba biti vidljivo drukčija od molitve mirakulističkih izlječitelja u smislu da se ne stekne ni po čemu dojam da ima više šanse za ozdravljenje onaj koji više plaća. 3) Molitva za izlječenje mora ostati slobodna od bilo kakvog pritiska da izvanjsko, fizičko ozdravljenje mora nužno uslijediti. 4) Ozdravljenje se ne smije pobrkati sa spasenjem, jer bi to značilo spasenje bez ikakve suradnje osobe. (Moj je dojam da se upravo to događa u liječenju obiteljskog stabla: odjednom osoba doživi oslobođenje, sreću, bez ikakve vlastite suradnje, bez truda i napora, bez asketskih vježba, itd. McAll, a i De Grandis, govore čak o »liječenju na udaljenost«, te o liječenju osoba koje nisu ni svjesne da se nad njima vrši molitva ili ritual liječenja.) 5) Molitva za ozdravljenje ne smije se svesti samo na ozdravljenje od tjelesnih bolesti, jer svako ozdravljenje ima za svrhu jačanje osobnog odnosa prema Bogu. 7) Smisao i značenje kršćanske službe ozdravljenja ovisi o kulturalnom ambijentu u kojem se vrši, tj. ima različito značenje za afričku, za latinoameričku, za sjevernoameričku i za europsku kulturu.¹²

Već citirani H. Stamm upozorava i na opasnost koja proizlazi iz tzv. *pozitivnog mišljenja*. Riječ je o jednom mentalnom stanju koje iskrivljuje stvarnost. Možemo navesti Josepha Murphyja kao tipičan primjer »pozitivnog mišljenja«. On smatra da je uspio otvoriti vrata prema nadosjetnom svijetu, a u svojoj knjizi »Snaga podsvjesnog« razvio je doktrinu koja se može ovako sažeti: mi možemo korjenito promijeniti svijet promjenom našeg načina razmišljanja.¹³

Pozitivno mišljenje znači uvjerenje da svatko od nas vlastitom voljom može oko sebe stvoriti jednu stabilnu stvarnost uvjerenja, vizija i imaginacije. Prema Murphyju sudbina nije ništa drugo doli produkt našeg duha. Nesreća je izražaj jednog loše programiranog podsvjesnog; restrukturiranje se ostvaruje putem različitih tehnika, npr. meditacijom o svjetlu.

Središnji problem pozitivnog mišljenja nalazi se u ciljevima za kojima se teži: život bez ikakve tjeskobe, savršena harmonija, savršeno zdravlje i materijalna dobrobit. Sve su to neostvarive i nezrele želje jer samo psihički nezrele osobe mogu sanjariti o takvom stanju koje je karakteristično za ono u zemaljskom raju.

11 Usp. C. Casalone C., »La preghiera è terapeutica? — Una questione controversa che va oltre la medicina«, *Aggiornamenti Sociali*, 9–10/2000 647–655.

12 Usp. P. Zimmerling, *Die charismatischen Bewegungen. Theologie, Spiritualität, Anstöße zum Gespräch*, Vandenhoeck & Ruprecht, Göttingen 2001, 155–157.

13 J. Murphy, *Il potere del subconscio. I segreti dell'armonia, della salute e della felicità*, Mediterranee, Roma 1992.

Dapače, nastojanje da se uvijek mora misliti samo pozitivno spada pod psihopatskim vidikom u kategoriju kompulzivnog ponašanja. Ono bi se moglo usporediti s totalitarističkim sustavom vladavine, samo što je ovdje riječ o diktaturi ideala i uspjeha. Drugi poznati predstavnik pozitivnog mišljenja jest Norman Vincent Peale (1898.–1984.) koji je, istina, ponešto relativizirao metode, ali je dodao jednu novu varku pomiješavši pozitivno mišljenje s kršćanskim naučavanjem o spasenju.¹⁴ U liječenju obiteljskog stabla nije teško prepoznati pozitivno mišljenje, osobito infantilno, nezrelo maštanje o životu bez boli, tjeskobe, patnje i nesigurnosti. Ako čitamo knjige McAlla i De Grandisa, svaka od navodno tako izliječenih osoba odjednom, bez truda i napora, postaje sretna, bez bolesti i brige za budućnost.

Završavajući ovaj odsjek, možemo još jednom istaknuti da gubitak osjećaja za stvarnost može prouzrokovati psihičke poremećaje. Maštanja o nekom idiličnom stanju poput zemaljskog raja jest znak gubitka osjećaja za stvarnost. Ezoterična obećanja da se takvo stanje može postići, bez iznimke ostavljaju ljude razočarani. Stoga ako neki izlječitelj obećava siguran uspjeh, ne priznavajući svoje vlastite granice, onda neminovno upada u začarani krug: neuspjeh nikad neće pripisati sebi, nego nedostatku vjere i povjerenja sa strane svog »klijenta«, pa će od njega tražiti uvijek nove znakove i čine povjerenja.¹⁵

Opasnosti krive duhovnosti

Svaka bolest ima velike psihičke posljedice za osobu jer izaziva tjeskobu zbog tjelesnih promjena, zbog samoće i zbog straha od smrti. *Katekizam Katoličke crkve* također ističe ovu dimenziju bolesti: »Bolest i patnja vazda su se brojili među najteža pitanja koja stavljaju na kušnju ljudski život. U bolesti čovjek doživljava svoju nemoć, svoju ograničenost i privremenost. U svakoj bolesti možemo nazreti smrt« (br. 1500). Ali istodobno bolest može potaknuti na traganje za Bogom, stoga postaje dragocjeni pastoralni moment (usp. br. 1501).

Kad je riječ o patnji, vjernik može zauzeti barem tri različita stava. Ponajprije, vjernik će moliti za one koji pate. I to je slučaj kad Bog najrjeđe čini čudesa. Dovoljno se samo prisjetiti Lurda, koliko se tamo moli za bolesnike, ali fizičkih ozdravljenja ima vrlo malo. Ako u ovom velikom svijetu i u ovom moru bolesti i patnje Bog ozdravlja samo malen broj ljudi, tada ovi treba da hvale Boga, ali se ne smiju zavaravati da će time obratiti mnoštvo, nego će njihov slučaj biti ohrabrenje samo za malen broj inače vjernih. Većina će reći, možda ne bez svake zavisti, da je ozdravljeni sretan čovjek, ili da je dijagnoza bila zapravo kriva, ili da se radi samo o subjektivnom doživljaju. Čudesa ostaju dvosmislena za druge i onda ako su ona sasvim jasna za ozdravljene, kao što se to događalo već u Evanđelju u slučaju oz-

14 Usp. H. Stamm, *Achtung Esoterik...*, 72–73.

15 Usp. H. Stamm, *Achtung Esoterik...*, 217–218.

dravljenja slijepca od rođenja koga je Isus izliječio, a ipak nitko nije htio vjerovati u njega.¹⁶

Paul Murray, profesor duhovnosti na Angelicum u Rimu, polazeći od činjenice da postoji neobično mnogo publikacija o duhovnom izlječenju, izražava sumnju da smo možda svjedoci rađanja jednog novog kulta: kulta zdravlja. Radi se o gotovo opsesivnoj zabrinutosti za vlastito fizičko i duhovno zdravlje. U središtu duhovnosti onda neizbježno stoji tjelesno zdravlje. No, i sam taj stav može postati bolest. Kod ove točke autor navodi misao teologa Jürgena Moltmanna koji piše: »Moderni kult zdravlja proizvodi upravo ono što bi htio odstraniti: strah i bolest. Umjesto da se suoči s bolešću i nemoći, ovaj stav okrenut je prema jednom stanju dobrobiti koje isključuje bolesnika, nosioca hendikepa, starce i umiruće. U krajnjoj analizi ovakav stav gubi u potpunosti osjećaj za tajnu patnje. Štoviše, ovakav stav gubi iz vida pravu narav i samog zdravlja.«¹⁷ Ovaj bismo stav mogli nazvati »kompleksom lijevog razbojnika« koji jedino rješenje za svoje patnje vidi u fizičkom silaženju s križa, dok je desni razbojnik sposoban dati novi smisao svojoj patnji gledajući na Isusove patnje.

Leon Pereira, liječnik i dominikanac, analizira pojam zdravlja i zaključuje da holističko poimanje zdravlja, kako to predlaže Svjetska zdravstvena organizacija (WHO), premda na prvi pogled izgleda kao dobra stvar, u biti ostaje nedohvatljiv ideal ovdje na zemlji.¹⁸ Definicija zdravlja predstavlja problem jer se temelji na ograničenom gledanju na ljudsku narav. Čovjek se bori da bude oslobođen od uvjetovanosti unutar kojih može postati bolestan, ali to ne znači da može promijeniti svoje naravno stanje. Spasenje prema kršćanskoj vjeri ne znači spasenje od ljudske naravi. Vjernik ne teži tome da postane nešto drugo od onoga što jest, tj. čovjek čija je narav ranjena istočnim grijehom, pa i onda kad vapi sa sv. Pavlom: »Tko će me osloboditi od ovog smrtnog tijela?« Vjernik znade da ne može pobjeći od stvarnosti svoje naravi koja je podložna trpljenju, ali istodobno također znade da je ljudski život mnogo više nego ovaj zemaljski život, on je povrh svega i smrt.

Nadalje, prema holističkom gledanju svaka bolest je promašaj. Suvremeni je čovjek u napasti da teži za tim da postane rasa nadljudi, neka vrsta superljudi koji rađaju superdjecu. Vjerojatno ova zbrka između zdravlja i uspjeha stoji u pozadini eufemizma »terapeutski abortus«, koji se zapravo upotrebljava za eugenetski abortus: bolest je nešto čega ne bi trebalo biti pa je uvijek treba liječiti, učiniti sve da je se izbjegne, a u slučaju genetske i nasljedne deformacije uništiti je u klici, u majčinom krilu.¹⁹

Ako je bolest promašaj, onda je smrt neizbježno najveći promašaj pa neizlječivi bolesnici ne bi trebali imati mjesta u svijetu koji bi trebao biti pun zdravih i sretnih

16 Usp. P. R. Parker, *Suffering, Prayer, and Miracles*, *Journal of Religion and Health* 36 (1997) 205–219.

17 P. Murray, *Bad health — good news?*, *Priests and People* 15 (2001) N° 3, 87–92.

18 L. Pereira, *What is health?*, *Priests and People*, 15 (2001) N° 3, 99–100.

19 L. Pereira, *What is health?* ..., 99.

ljudi. Možda je to razlog zbog kojega se neki bore za eutanaziju: ona bi trebala eliminirati »ružnoću« patnje i smrti. Otac Pereira zaključuje svoje razmišljanje jednom anegdotom o svećeniku i liječniku koji su putovali zajedno i doživjeli tešku prometnu nesreću. Dok su tamo ležali umirući, posljednje riječi svećenika su bile: »Zovite mi liječnika« — dok je liječnik, koji je u ovoj situaciji bio pametniji, vapio: »Zovite mi svećenika!« Katkada se stječe dojam da su se danas uloge zamijenile: religija je za neke postala medicina — svakako u onim molitvenim skupinama gdje se moli isključivo za zdravlje, a nikad za snagu da se podnosi patnja ili za milost dobre smrti! Ovamo spada i liječenje obiteljskog stabla.

Psihološke opasnosti

Nije jasno što se zapravo događa za vrijeme jednog duhovnog izlječenja. Gotovo svaki izlječitelj ima svoje vlastito tumačenje, ali čini se da je zajednički element neka vrsta izmjene energije između iscjelitelja i bolesnika. Međutim, bez obzira na tumačenje naravi stvari, središnju ulogu u procesu liječenja igra sama osoba iscjelitelja. Nije bolesnik središnja figura, nego iscjelitelj i njegove čudotvorne moći. (Kod liječenja obiteljskog stabla dr. McAll je onaj koji ima »viđenja«, koji organizira molitve i euharistije, koji postavlja dijagnoze i nalazi »terapije«.) Iscjelitelji često ističu važnost prijateljskih odnosa između njih i pacijenata, dapače, većina od njih zahtijeva slijepo, bezuvjetno povjerenje. Naglašavaju da energija prolazi samo onda ako je bolesnik otvoren pa mnogi ni ne prihvaćaju pacijente za koje sumnjaju da nemaju takvo slijepo povjerenje u njih i njihove moći. Ovakav stav može stvoriti dvostruku nehumanu situaciju: neuspjeh je isključivo stvar samog bolesnika pa se zbog toga mora još osjećati i krivim.

John R. Belcher, profesor na Sveučilištu Maryland, i Steven M. Hall, protestantski pastor i direktor Obiteljskog Instituta u Severnu, u Marylandu, uočili su da se u nekim pentekostalnim grupama ističe važnost molitve i osobne vjere do te mjere da se postavlja ovakva formula: »Kad bi ljudi dovoljno molili, sigurno bi bili izlječeni.« Jedan autor (Charles Finney) išao je tako daleko da je ustvrdio da se sv. Pavao nije oslobodio svog trna zato što »nije molio u vjeri«. ²⁰

Velika popularnost duhovnih iscjelitelja nalazi svoje tumačenje upravo u činjenici što ljudi od njih mnogo očekuju. Kad je netko bolestan, osobito od neizlječive bolesti gdje klasična medicina ne pruža više nikakvu nadu, tada se bolesnik hvata svake, i najmanje nade, vjeruje svakome onome koji autoritativno obećava iscjeljenje, pa je spreman vjerovati i u čudesa. Gotovo infantilno povjerenje bolesnika prema duhovnom iscjelitelju u ovom slučaju predstavlja psihološki obrambeni mehanizam pred tjeskobom bolesti. ²¹

20 Usp. J. R. Belcher and S. M. Hall, *Healing and Psychotherapy: The Pentecostal Tradition, Pastoral Psychology*, 50 (2001) 2, 63–74.

21 Usp. H. Stamm, *Achtung Esoterik...*, 160–161.

H. Stamm upozorava i na *moralne probleme* povezane s praksom duhovnog liječenja. Naime, najradikalniji iscjelitelji zastupaju mišljenje da npr. rak ili druge teške bolesti nisu nužne, jer se ne radi o sudbini, nego o posljedici nezdravog, neuradnog životnog stila. Bolest u ovom smislu nije više u prvom redu izražaj lošeg funkcioniranja organizma, nego je manifestacija pogrešnog duhovnog stava. Odatle uvjerenje da se i najteže bolesti mogu ili izbjeći ili liječiti. Bolesnik treba samo pažljivo slušati i slijediti sve upute o zdravom životu, izliječiti svoj »duh«, eliminirati stres iz svog života, ne uzimati nikakav otrov (lijeckove!), osloboditi blokirane energije, staviti se u harmoniju s »univerzalnim zakonima duha« te ojačati volju za životom (»pozitivno mišljenje«). »Ti se moraš odlučiti za život!« — glasi slogan i zapovijed mnogih iscjelitelja. Tko umire, sam je kriv jer se predao. No ovakav stav ima dalekosežne negativne posljedice, jer u konačnoj analizi znači da će oboljeti samo onaj koji je »duhovno defektan« ili koji »odbacuje superiorni red«. Vjeronanje da je čovjek neograničeno odgovoran za svoje zdravlje i bolest, osim što je u osnovi krivo, može se pretvoriti u nesnošljiv psihički i moralni teret.²²

Danas postoje mnogi uznemirujući znakovi koji daju naslutiti da se razvija jedan model koji je reakcija na psihologijski redukcionizam,²³ a mogli bismo ga nazvati »psihološka svemoć« koja ignorira čovjekovu biološku stvarnost i želi svaku patologiju svesti na psihološke faktore. Posljedice ovakvog tumačenja bolesti su vrlo teške za bolesnika koji pati od neke teške bolesti (primjerice raka), jer ga se zapravo smatra moralno odgovornim za vlastitu bolest te za budući ishod liječenja. Više ili manje jasno daje mu se na znanje da se razbolio jer nije bio u stanju rješavati stresove na pozitivan način, jer se nije branio na adekvatan način od vanjskih štetnih utjecaja, jer nije na vrijeme znao prepoznati svoje psihičke probleme, jer se nije hranio ispravno, jer se nije kretao, jer nije išao redovito na liječničku kontrolu, itd.

Ovakvo tumačenje neizbježno stvara u bolesniku stanje tjeskobne nemoći uz pojačani osjećaj krivnje. Ovaj model zaboravlja činjenicu da između tijela i psihe postoji trajan dijalog. Ali upravo ovaj dijalog upozorava na to da se ne radi o utjecaju nekakve svemoćne psihe koja bi bila neovisna o svim biološkim i fizičkim zakonitostima. Drugim riječima, nisu sve bolesti psihičkog, još manje duhovnog karaktera, kako bi to netko mogao pomisliti čitajući knjige o duhovnom liječenju, uključujući i liječenje obiteljskog stabla.²⁴

Posljednjih godina uočava se slabljenje međe između psihoterapeutskih metoda i alternativnih liječenja. Neki duhovni iscjelitelji primjenjuju psihoterapiju kad se radi o psihičkim problemima, ali se i neki psihoterapeuti znaju služiti ezoteričnim metodama kod svojih pacijenata. Ovakva konfuzija ideja s obzirom na metode nije bez svake opasnosti, budući da psihologija i duhovnost slijede dvije ra-

22 Usp. H. Stamm, *Achtung Esoterik...*, 172–173.

23 O psihološkom redukcionizmu opširnije se može vidjeti: M. Szentmártoni, Čovjek i njegova psiha — žrtva ili protagonist?, *Obnovljeni život* 55 (2000) 221–232.

24 Usp. S. Bonino, L'onnipotenza della psiche, *Psicologia Contemporanea* 26 (1999) N° 152, 26–27.

zličite dinamike. Ili psihički problemi imaju nadosjetni uzrok pa ih treba liječiti alternativnim metodama, ili imaju psihičke uzroke pa ih treba liječiti psihoterapeutskim metodama. Duhovni iscjelitelji koji upotrebljavaju psihoterapeutske metode nisu vjerni vlastitim principima; isto tako i psihoterapeuti koji se služe nadosjetnim metodama liječenja. Jedan psihički fenomen ne može se protumačiti napola psihološkim, a napola nadosjetnim uzrocima.²⁵

Miješanje psihologije i duhovnog liječenja osobito je prisutno upravo u liječenju obiteljskog stabla. De Grandis se izravno poziva na Junga i na kolektivno podsvjesno kako bi opravdao mogućnost utjecaja predaka na potomke. S druge strane moramo spomenuti i to da se genogram (grafičko prikazanje obiteljskog stabla) upotrebljava i u normalnoj kliničkoj praksi kod obiteljske terapije. Charlotte Doughhete, profesor na Montevallo Sveučilištu u Alabami, polazi od pretpostavke da genogram može poslužiti u savjetovanju kao vizualno sredstvo koje je u stanju poticati opažanje klijenta. Studija se odnosila na studente koji se moraju suočiti s više različitih poteškoća. Pritom se ne radi ni o kakvim nesvjesnim, još manje demonским utjecajima predaka, nego jednostavno o skupljanju podataka o obiteljskim odnosima, o povijesti obitelji — što može pomoći klijentu da postane svjesniji nekih sustavnih događanja unutar svog rodoslovlja. Autor navodi primjer jednog studenta koji je ispitujući svoj genogram, našao da se unutar obitelji sustavno javlja alkoholizam koji se ponavlja iz generacije u generaciju, ali ne u smislu da se tu radi o nekakvim nesvjesnim, genetskim, još manje dijaboličnim kontrolama, nego takav model ponašanja jednostavno se usvaja putem učenja od modela. Kad osoba toga postane svjesna, tada to može poslužiti kao polazište da se suoči s vlastitim alkoholizmom.²⁶

Poloma i Hoelter govore o holističkom liječenju kakvo prakticiraju neke protestantske karizmatičke grupe, pa primjećuju da liječenje sjećanja, memorije, odgovara psihoanalitičkom pojmu potisnutih emocionalnih odgovora. U ovom kontekstu treba spomenuti neobičnu okolnost da je većina slučajeva izliječena McAllovom metodom patila od shizofrenije! Nije nam jasno zašto upravo shizofrenija ima nadosjetne uzroke?²⁷

K. I. Pargament, profesor psihologije na Bowling Green State University, upozorava na opasnost od traženja simplicističkih rješenja u jednom vremenu koje se slobodno može nazvati »tjeskobno vrijeme«, u kojem su mnoge tradicionalne vrednote nestale. Ali jednostavna rješenja, bilo da se ona prizivaju na rješenje gladi u svijetu ili bolesti, bilo za smisao života, postaju destruktivna, dapače demonska ako povlači sa sobom čitavu osobu. Problem nije u snazi želje, nego u njenoj jednostranosti. A jednostranost se može naći i u svijetu religije. Opasnost je ovdje

25 Usp. H. Stamm, *Achtung Esoterik...*, 177–178.

26 C. Doughhete, Using genograms as a tool for insight in college counselling, *Journal of College Counseling* 4 (2001) 1.

27 M. M. Poloma — L. F. Hoelter, The Toronto Blessing: a Holistic Model of Healing, *Journal for the Scientific Study of Religion*, 37 (1998) 257–273.

rascjep između ljudskoga i duhovnoga. Opasnosti unilateralne religioznosti mogu se ovako sažeti:

Ignorirati negativnu stranu života. Jedan od načina da se netko suoči s problemima patnje i bolesti jest da se oni minimaliziraju ili dapače niječu. Izražaj takvog stava jest tvrdnja da je svaka bolest posljedica nedostatka ljubavi (a upravo to sugerira liječenje obiteljskog stabla). Takav stav očito ne može dati nikakvu utjehu i potporu osobi u trenucima bolnih životnih iskustava.

Nijekanje otkupljenja. Čovjek je odgovoran za svoje čine, no svako zlo, bolest ili vlastita nesreća ne može se pripisati da je rezultat čovjekovog slobodnog izbora, jer tada ne bi bilo mjesta za otkupljenje; osoba ne bi bila sposobna gledati s onu stranu osobnog smisla odnosno besmisla patnje.

Razjedinjena religioznost. Danas religija postaje sve više privatna stvar te gubi kulturni utjecaj. U takvoj perspektivi raste sloboda izbora religioznih vrednota kojim se stvara vlastiti sustav vjerovanja, prakse, motivacija i institucionalne prisutnosti. Konačni produkt ovakvog usmjerenja jest »religion à la carte«, tj. eklektična, po vlastitom ukusu probrana religioznost.²⁸

Osobito je snažna osuda V. L. Castellazzija, svećenika, profesora dubinske psihologije na Salezijanskom papinskom sveučilištu u Rimu, s obzirom na opasnost *psihološke regresije* koja se događa u nekim molitvenim skupinama.²⁹ Autor polazi od pojave ovisnosti članova grupa o karizmatском vodi. Psihološke analize upućuju na činjenicu da se pripadnošću nekoj skupini postupno preuzima i mentalitet dotične grupe, odnosno da se preuzimaju takozvane »bazične postavke« koje se mogu se svesti na tri: a) postavka ovisnosti po kojoj članovi smatraju vođu dobrim i svemogućim do te mjere da mu se podvrgavaju slijepom poslušnošću; b) postavka borba–bijeg, po kojoj se skupina sastaje da se bori protiv nekog zla, nekog vanjskog neprijatelja te da izradi strategije bijega od njega; c) postavka udruženja, po kojoj je sama činjenica što su zajedno u očekivanju osloboditelja ili nekog budućeg događanja već jamstvo da su članovi skupine zaštićeni od svake opasnosti. U grupama gdje se moli za ozdravljenje, uključujući liječenje obiteljskog stabla, prepoznajemo sve gore spomenute elemente. Neprijatelj je bolest, odnosno hereditarna opterećenost od grijeha nekog pretka, osoba nije u stanju osloboditi se sama, potreban je intervent karizmatčkog lidera. Oslobođenje se obično događa pripadnošću nekoj grupi ili skupini ljudi istog uvjerenja.

Zaključak prof. Castellazzija je prilično obeshrabrujući: »Sudionici molitvenih skupina za ozdravljenje, pomoću karizmatčkog lidera ustvari preusmjeruju svoj destruktivni poticaj od unutrašnjeg prema vanjskom pa imaju osjećaj da su ozdravili, ali u stvari radi se samo o sugestiji.« Nadalje, tvrdi Castellazzi, ako i dopustimo da molitvene grupe za zdravlje imaju neke pozitivne učinke, u biti one podržavaju

28 K. I. Pargament, *The Psychology of Religion and Coping. Theory, Research, Practice*, The Guilford Press, New York 1997, 317–319; 345–346.

29 Usp. V. L. Castellazzi, *I gruppi di preghiera di guarigione. Un'interpretazione psicoanalitica, Orientamenti Pedagogici* 46 (1999) 26–37.

nezrelu religioznost koja je funkcionalna, tj. u službi ozdravljenja, budući da se upotrebljava za zadovoljavanje nekih potreba ili želja uz zazivanje božanske pomoći.

Na istu crtu se smješta Vergottinijevo upozorenje da s vjerničkog motrišta svakako treba paziti na to da se ne iskorištava psihička fragilnost bolesne osobe. Umjesto da se obećavaju čudesa i laka izlječenja, pacijentu treba pomoći da iziđe iz funkcionalnog odnosa s Bogom jer ga treba za ozdravljenje.³⁰

Zaključak

Prikazali smo niz mogućih rizika, zlorababa i opasnosti prakticiranja duhovnog liječenja. Na poseban smo način istaknuli opasnost da se olako pobrka duhovno i ezoterično. Riječ je o opasnosti da se krivotvore neke osnovne postavke kršćanske duhovnosti te da se bolesna osoba učini još ranjivijom pred stvarnostima života. Naše analize, međutim, nipošto ne žele nijekati mogućnost čuda ili izvanredno djelovanje milosti. Kad je riječ o liječenju obiteljskog stabla, kao »lice« ove prakse ostaje kao sigurna točka orijentacije ono što naučava *Katekizam Katoličke crkve* o postojanju čistilišta te o našoj mogućnosti da pomognemo dušama naših dragih pokojnika: »Crkva je, od prvih vremena, častila spomen mrtvih i za njih prinosila molitve, poglavito misnu žrtvu, da bi, očišćeni, mogli prispjeti k blaženom gledanju Boga. Crkva također preporučuje milostinju, oproste i djela pokore u korist pokojnika: ...« (br. 1032). Sve ostalo u teoriji i praksi liječenja obiteljskog stabla spada u »naličje« ove vjere Crkve i potreban je dužan oprez da se ne upada u zamku ezoterizma. Liječenje obiteljskog stabla može biti shvaćeno kao posvješćivanje nekih obiteljskih stilova ponašanja, a ne kao čudetni Božji zahvat. Da takvom posvješćivanju može pomoći određeni religiozni okvir, spada u općenite zakone duhovnog života.

HEALING OF THE FAMILY TREE

Two Facets of One »Charism«

Mihály SZENTMÁRTONI

Summary

Healing of the family tree is based on the assumption that one's predecessors can influence the behaviour of their descendents either through family dynamics, or in the form of pathology itself: when death occurs without a person's reconciliation with God, his descendents must »surrender him to God«. This paper examines, from sev-

30 Usp. M. Vergottini, *Esperienza della malattia e coscienza religiosa, Rivista del clero italiano*, 74 (1993) 503–515.

eral different points of view, the basic tenets of this teaching and its praxis and warns also of certain dangers. The difficulty from the theological viewpoint lies in its incompatibility with the teaching on personal responsibility. There is a very real danger also of the infiltration of esoteric elements as is evident in McAll's book. On the level of spirituality, one must warn of the health cult and of the possibility of maintaining false expectations from religion. On the psychological level there is the danger of reverting to childhood fantasies of a life without hardship. The author concludes that the correct stance to take regarding the dead is stated in the »Catechism of the Catholic Church« and consists in offering prayers for them. However, their influence on the living, as propounded by the aforementioned healing theories, belongs to the sphere of esoteric belief.

